

דברי חיזוק ומוסר מלוקטים משיעוריו של מורנו ורבנו הרב בניהו שמואלי שליט"א לפרשת ראה

מחזקת אלול לשיטת און הקדושה על האם - בעזרת האל ובישועתו, מתקדמים אנחנו לקראת ראש חודש 'אלול', והשבוע פרשת 'ראה' רומז על כך - 'ראה' ראשי תיבות: ראה אלול הגיע. והנה השבת הקרובה, שבת מברכין של חודש 'אלול'. אלול הגיע, איזה זכות גדולה! בעזרת השם, צריך להתכונן לקראת יום הדין הגדול והנורא.

ראינו בסוף הפרשה הקודמת, פרשת 'עקב': "וְהָיָה אִם שָׁמַעַתְּ מִשְׁמַעַתְּ" (דברים יא, יג), ואחר כך קראנו: "וְשָׁמַעַתְּ אֶת דְּבָרֵי אֱלֹהִים עַל לִבְבְּכֶם" (דברים יא, יח), לשים את התורה על הלב. רבותינו אמרו: התורה נמשלה לסם, סם חיים (בבלי, קידושין ל, ע"ב). צריך לשים על ליבנו את סם החיים, את התורה. ולמה בלב? כי יש יצר הרע בלב ויש שם גם יצר הטוב, וצריך לעולם שיגביר אדם יצר טוב על יצר הרע (בבלי, ברכות ה, ע"א). ובעזרת השם עושים את זה על ידי סם החיים, שזו התורה הקדושה. ככה לא ישלט בנו יצר הרע, כמו שכתוב: "לִפְתַּח חֹטֵאת רֶבֶץ וְאֵלֶיךָ תִּשְׁוֶקְתוּ וְאַתָּה תִּמְשָׁל בּוֹ" (בראשית ד, ז), תמשול בו על ידי התורה.

סם החיים של התורה - לכן כתוב בגמרא במסכת שבת (קד, ע"א): "מ"מ וסמ"ך שבלוחות, בנס היו עומדים". האותיות שהיו בלוחות הברית, המ"ם הסגורה (ם) והסמ"ך (ס), היו חרות על הלוחות מצד לצד, מפולשות. אם הן חרותות מצד לצד, החלק האמצעי שלהן אין לו על מה לעמוד באוויר, אך שאר האותיות יש להן על מה לעמוד בצדדים. אומרת הגמרא, הן היו עומדות בנס, עומדות באוויר. מה זה רומז? מ"ם סופית וסמ"ך הן אותיות "סם". התורה היא סם חיים, והסם הזה פועל למעלה מן הטבע, בנס. על ידי התורה לא שולט באדם יצר הרע אם הוא שם אותה ממש על לבבו. לכן צריך להתחזק בזה חזק. בעזרת השם עכשיו נתחיל את חודש הרחמים והסליחות, וצריך לעשות בכל הכוחות שלנו את החודש הזה, להיות שמחים שזכינו שמתקרבים אלינו דברים גדולים כאלה, זכות כזו גדולה. התורה היא סם חיים. אפילו תוספת מעטה של לימוד תורה משנה את האדם לגמרי. אדם חושב לעצמו: "מה זה יעזור אם אלמד עוד 5 או 10 דקות ביום?" אבל 5-10 דקות אלו משנות את הבן אדם!

תוספת קטנה נוספת - כדי להבין זאת, היה פעם מפעל למשחת שיניים, מעשה אמיתי. המשחה שלהם הייתה טובה, אבל העסק לא הלך ולא הצליחו להרוויח, היו רק הפסדים. כשראו שהמצב נמשך כך, המנהלים החליטו לעשות אסיפה סודית כדי לראות איך לטפל בבעיה. באמצע האסיפה קם אחד היועצים, אברהם בן דוד שמו, ואמר להם: "אני מכיר יהודי חכם גדול, ואם תפנו אליו הוא בוודאי ייתן לכם עצה והכל יסתדר". בהתחלה אמרו: "אנחנו לא רוצים אף אחד מחוץ למפעל", אך הוא אמר: "כדאי לכם". פנו ליהודי החכם הזה שיעץ להם מה לעשות. אמר להם: "אני אתן לכם עצה, אבל בתנאי שתיתנו לי 50% מהרווחים". אמרו לו: "אם נרוויח, זה שווה לנו". בא היהודי לסיור במפעל, בדק, חישב והתבונן. אמר להם: "המשחה שלכם טובה, אין מה לדבר, ואין סיבה שלא תרוויחו. הבעיה היא שבשפופרת הפתח קטן, והוא מוציא מעט משחה, אז זה מספיק לאנשים להרבה זמן. העצה שלי: תרחיבו את הפייה כדי שתצא יותר משחת שיניים בכל שימוש. ככה, במקום לקנות חבילה אחת בחודש, יקנו חמש חבילות, המשחה תיגמר מהר, והרווחים יהיו טובים". מנהלי המפעל עשו כעצתו, ומאותו יום הרווחים גדלו בצורה לא רגילה, וכולם נהיו עשירים. רואים מזה שתוספת קטנה משנה הרבה! אדם מוסיף קצת תורה, והדבר משנה אותו לגמרי. בגלל דבר קטן, להרחיב את הפיה, איזה רווחים יצאו! אותו דבר בלימוד התורה: מוסיפים מעט, מרחיבים קצת, ומזה באים רווחים גדולים. התורה היא סם חיים, וכשאדם עמל ומוסיף תורה, התורה עושה 'מסילות בלבבו'. כשאדם לומד 'זוהר', 'גמרא', 'משנה', וחוזר בתשובה, נכנסות לו מסילות בלב.

השאלות אריה אריה, אריה אריה - אומרים על השאלת אריה' (רבי אריה לייב שפירא) שהיה כל כך עמל בתורה ולא מבטל רגע אחד, עד שאף על פי שהיה נודד ממקום למקום והיה מסכן ללא בית, גמר את כל הש"ס אלף פעמים בחייו! שמע על כך רבי נתן

אדלר (רבו של ה'חתם סופר'), וכשה'שגת אריה' בא לעירו, חיכה לו כמה שבועות ואמר: "אני רק רוצה לראות את כבודו, מה זה עמלה של תורה, איך כבודו עמל יומם ולילה על התורה ועל העבודה". כל מה שהיה מוציא מפתחי פיו היה אדיר, וכל זה מפני עוד תורה ועוד תורה. כך היה גם רבי עקיבא איגר, אחד החכמים הגדולים שאין כמותו. פעם אחת, בלילה מושלג וקר, היה יושב ולומד עם בנו בהתמדה ובחשק גדול. באמצע הלילה שומעים דפיקות בדלת. פותח הבן, רבי שלמה את הדלת, ועומדות שם שתי נשים בבכיות ובזעקות גדולות, אישה וחמותה. סיפרו שהפריץ תפס את בעלה של האישה שלא שילם חוב כבר כמה שנים, והכניס אותו לבור. הפריץ מאיים שתוך יומיים, אם לא ישלמו, הוא יהרוג אותו, ולא ידעו מה לעשות. רבי עקיבא איגר, כששמע שהפריץ הולך להרוג את האיש, אמר: "זה פיקוח נפש!" מיד שאל מה סכום החוב, ואמר: "בעזרת השם אני אסדר את הדברים, תלכו לבית ותבואו בבוקר". מיד לבש רבי עקיבא איגר את בגדי הרבנות ומעיל פרווה, והלך עם בנו בקור ובשלג. אמר לו בנו: "אבא, איך אתה עושה את זה? אתה זקן ומצונן". אמר לו: "בוא איתי". הלכו בסמטאות והגיעו לאיזה בית מרחץ גדול, שם ישבו יהודים, שמו ושיחקו בקוביות, כולם שיכורים. רבי עקיבא איגר נעמד בפתח בית המרחץ, וכולם נדהמו. ראו את רב העיר, הציעו לו להתכבד בכוס משקה, אך הוא אמר להם: "קודם כל אני צריך לדבר איתכם". כולם השתתקו, והוא סיפר בבכי מר קורע לב מה קורה עם האישה הזו, והפריץ שרוצה להרוג את בעלה. הרב בכה ואמר: "צריך כך וכך כסף, תעשו מצווה, הצלת נפשות!" הדברים נגעו לליבם, וכל אחד נתן סכום עד שנאסף כל הכסף. אחר כך אמר להם הרב: "תשבו, אני רוצה להגיד לכם משהו". היו בטוחים שהרב יעשה להם 'מי שברך' ויעירף עליהם שבחים, אבל רבי עקיבא איגר התחיל להוכיח אותם: "אתם מבזבזים את הזמן שלכם בשטויות, אתם לא יודעים מה זו תורה!". נתן להם מוסר כדורבנות, ומרוב צער נשבר ליבם והתחילו להוריד נחלי דמעות. התפלאו ואמרו: "אף אחד בעולם לא מעז לדבר איתנו כך, בדיוק כשאנחנו עוזרים לך החלטת לרדת עלינו?". אמר להם רבי עקיבא איגר: "עכשיו עשיתם מצווה גדולה, ודווקא עכשיו זה הזמן להתעורר, יש התעוררות בשמיים שיקבלו אתכם". הדברים זעזעו אותם, והם התחילו לחזור בתשובה ונתנו צדקה.

51 ימים של תשובה - אומרים שבדורות הקודמים, כשהיו שומעים שהגיע חודש 'אלול', אפילו הדגים שבים היו רועדים!

חודש אלול הוא מתנה שאין כמותה בעולם. כדאי שנזדעזע ונלך בדרך השם. צריך לנצל את הימים האלה, לא להעביר אותם בהבלים, אלא להתעורר ולהרבות כבוד שמיים. מראש חודש 'אלול' עד ראש השנה יש 30 יום, ואחר כך 10 ימים (עשרת ימי תשובה), ועוד 11 יום עד שמיני עצרת – סך הכל 51 יום. אלו ימי "הושענא" (הגימטריה של "נא" היא 51), ימי סליחה וכפרה.

לפעמים אדם לא יודע מה ילד יום. אנו רואים אנשים שהיו איתנו, צעירים ומבוגרים, ופתאום הלכו ללא הודעה. לכן, מי שיש לו שכל, עכשיו יכול לשנות את כל התמונה. איך כותב ה'אדרת אליהו' (לרבי יוסף חיים, ה'בן איש חי'), הוא אומר: 51 הימים האלו הנוראים, מראש חודש אלול עד 'שמחת תורה', הם סימן ועזר לכל השנה כשאדם ששומר אותם ומתגבר על יצרו. על זה אמר אברהם אבינו ללוט: **"הפֶּרֶד נָא מֵעָלַי אִם הַשְׂמָאל וְאִמְנָה וְאִם הַיָּמִין וְאִשְׁמָאֵל"** (בראשית יג, ט). 51 הימים הללו ("נא") מבקשים מהיצר הרע: "תפרוש ממני 51 יום". אם אתה הולך לצד ימין (הטוב), נכניע את השמאל, ואם אתה הולך לשמאל, נלך לימין.

כמו כן, כתוב שמשה רבנו ביקש: **"אֶעֱבְרָה נָא וְאֶרְאֶה אֶת הָאָרֶץ הַטּוֹבָה"** (דברים ג, כה), והקדוש ברוך הוא אמר לו: אם אתה מבקש "אעברה נא", בטל "סלח נא". אומר ה'בן איש חי': "נא" אלו 51 הימים הללו. אם אדם רוצה רק להעביר את הימים האלה שיעברו כבר, אז בטל "סלח נא" – איך יכפרו עליו? אבל אם אתה רוצה "סלח נא", מחילה וסליחה ב-51 ימים הללו, אל תרצה רק להעבירם בהבל, ואל תשמע בקול היצר הרע. עכשיו, בעזרת השם, יש לנו כוח להתחזק בשבת הזאת, שבת 'ראה': **"רְאֵה אֲנִי נָתַן לְפָנֶיךָ הַיּוֹם בְּרָכָה וְקָלָלָה. אֶת הַבְּרָכָה אֲשֶׁר תִּשְׁמְעוּ אֶל מִצְוֹת ה' אֱלֹהֵיכֶם"** (דברים יא, כו-כז). אחד הדברים שפותחים לאדם את התשובה הוא צדקה, כמו שכתוב: **"וְחִטָּאָךְ בְּצִדְקָה פָּרֵק"** (דניאל ד, כד). לכן צריך להיזהר בזה כל אחד לפי מעלתו וכוחו. לפני יום הדין אדם צריך עורכי דין טובים, והעורכי דין אלו הצדקות. הלא כתוב: **"וְתִשׁוּבָה וְתִפִּילָה וְצִדְקָה מַעֲבִירִים אֶת רֹעַ הַגִּזְרִה"**.

מלאכת התשובה בימים אלו - מעשה בעני מסכן שנכנס לוויילה מפוארת של עשיר אחד, כשהנעליים שלו מלאות בוץ. העשיר ראה

את הרצפה שהתלכלכה בבוץ וכעס. אמר לו העני: "תשמע, אגיד לך פירוש קצר. כתוב בתפילה: **'ברוך מרחם על הארץ, ברוך מרחם על הבריות'**. עכשיו אתה קיימת 'ברוך מרחם על הארץ', כי אתה מרחם על הרצפה שאני מלכלך אותה, אבל צריך גם 'ברוך מרחם על הבריות' – תרחם עליי!". צריך לדעת שכאשר עני בא לבן אדם ומבקש צדקה, זה בא להציל את הנותן, זה לא רק בשביל העני. כשנתייעץ הקדוש ברוך הוא עם המלאכים לבוא את האדם, ואמר: **"נִעְשָׂה אָדָם בְּצִלְמֵנוּ כְּדִמְיוֹנוֹ"** (בראשית א, כו), האמת והשלום אמרו שלא יברא האדם כי כולו שקר וקטטות, אבל החסד והצדקה אמרו: "יברא, כי הוא עושה חסד וצדקות (בראשית רבה ח, ה). לכן כתוב: **"אֲבָן מִאֲסֵי הַבּוֹנִים הִיְתָה לְרֹאשׁ פֶּנֶה"** (תהילים קיח, כב). **אֲבָן** ראשי תיבות: **נִעְשָׂה אָדָם, בְּצִלְמֵנוּ. הַמְלָאכִים ("הבונים") מֵאֲסֵי** בו, אבל מה הייתה לראש פינה? מי ניצח? החסד והצדקה! **פֶּנֶה- פֶּתַח תְּפִילָּה, נִתּוֹן תְּפִילָּה, הַעֲנֵק תְּעֻנִּיק. מִי שמתחזק לרחם על**

הבריות, מרחמים עליו מן השמיים (בבלי, שבת קנא, ע"ב).

"אני לדודי ודודי לי" – חודש 'אלול' הוא ראשי תיבות: אני לדודי ודודי לי (שיר השירים ו, ג). בדרך כלל מדמים את הקדוש ברוך הוא ועם ישראל לבעל ואישה. אך בחודש 'אלול' הקדוש ברוך הוא נקרא "דוד". למה?, אומרים רבותינו: לכל אדם יש משפחה – אבא, אמא, אחים, אחיות, דודים – ואם הוא רוצה להחליף אותם, הוא לא יכול, זה מה שיש לו. אבל בעל ואישה זה תלוי ברצונם, ויכולים גם להיפרד חס ושלום. לכן בימים האלה עם ישראל והקדוש ברוך הוא הם "אני לדודי ודודי לי" – כמו דוד! אנו אומרים לקדוש ברוך הוא: "אתה לא יכול לעזוב אותנו, אנחנו משפחה, אתה הדוד שלנו!" איזה זכות יש לנו!

חז"ל והמפרשים (רבנו האר"י) כותבים על הפסוק: "והאלהים אנה לידו ושמתי לך מקום אשר ינוס שמה" (שמות כא, יג) – ראשי תיבות אלול (אינה לידו ושמתי לך). מי שהרג בשוגג, היה בורח לעיר מקלט כדי להינצל ממוות. כך גם עם ישראל, כשעושים עוונות, חודש 'אלול' הוא עיר מקלט! חודש אלול זה המקום לנוס אליו, והוא מציל את האדם מכל צרה ומכל בעיה.

לפנינו כל בוקר של חנוכה – לכן צריך בכל הכוחות להתנהג בדרך טובים. איך שאדם קם בבוקר: "מודה אני לפניך מלך חי וקיים שהחזרת בי נשמתי בחמלה, רבה אמונתך". מברך בכל יום: "פוקח עורים", "מתיר אסורים", "זוקף כפופים", "מלביש ערומים". כשעם ישראל היה במדבר, הם היו מברכים "מלביש ערומים", כי בכל יום הקדוש ברוך הוא היה מחדש להם מלבוש חדש ויפה, כמו שכתוב: "שמלתך לא בלתי מעליך" (דברים ח, ד). כמו כן, היה מוריד להם אוכל – את המן מן השמיים. המן היה יורד ליד הבית, על גבי טל ומכוסה בָטָל, והיה לו כל טעם שרצו. ועל זה כתוב: "וַיַּעַבְדְּ וַיֹּאכְלֶךָ אֶת הַמֶּן" (דברים ח, ג). למה המן נקרא 'עינוי'? כי מי שלא היה הולך בדרך השם, ה'מן' היה יורד לו רחוק מהבית, והיה צריך ללכת ולטרוח, והיה לו מזה בושה ועינוי כדי שיחזור בתשובה. אבל לבן אדם טוב, המן היה מגיע ממש עד פתח הבית. כשאדם קם בבוקר, צריך לדעת שבא יום חדש, מתחילים התחלה חדשה ויפה, מתחילים בלימוד תורה. השם יזכה אותנו שנזכה לעסוק בתורה!

ר' פ' פ' – "ראה אנכי נתן לפניכם היום בְּרָכָה וקָלָלָה" (דברים יא, כו). דבר ראשון: "ראה אנכי" – קודם לכל דבר, תראה את "אנכי ה' אלוהיך. איך אמר דוד המלך? "שִׁיטִי ה' לִנְגְדִי תְמִיד" (תהלים טז, ח). כל הזמן שיהיה שם ה' לנגדך. אומר הכתוב: "ראה אנכי" – קודם כול תראה אותי כל הזמן נגד עיניך, וכך תתנהג. כל חודש אלול אדם צריך להתנהג כמי שרואה את הקדוש ברוך הוא עומד כנגדו ומסתכל עליו. וגם, 'היום' – תראה כאילו יש לך רק את היום הזה ואין מחר. כשאתה נמצא במדרגה זו, מה זה מעניין אותך מה יש לאחרים? אין לך בעיות, לא כסף, לא זהב, לא חמדה ולא קנאה, כי אתה אומר: "חבל על הזמן, זה רק היום. בנוגע למחר, מי יודע?? דבר נוסף: הרי נאמר "אנכי נתן לפניכם היום בְּרָכָה וקָלָלָה". מילת "היום" טעונה ביאור; הרי היה די לומר: "ראה אנכי נתן לפניכם בְּרָכָה וקָלָלָה". מה באה ללמדנו המילה "היום"? אלא, לפעמים אדם מתבונן בעצמו ורואה איך הקדוש ברוך הוא סידר אותו יפה: יש לו דירה נאה, וילה, גינה ופרדס, הכל מסודר לו והפרנסה זורמת, יש לו בנים, בנות, אישה טובה וכבוד – הכל בכל מכל ה' נתן לו. אדם כזה עלול לחשוב: "אני לא צריך להיות כל כך דרוך. יש לי פה, יש לי שם, יש לי השקעות והכל זורם יפה. איפה שלא אהיה בעולם – יהיה לי טוב". מתוך כך, עלול להתקיים בו "וַיִּשְׁמַן וַיִּשְׂרֹן וַיִּבְעֹט" (דברים לב, טו), עד שיעבור מעט על מצוות ה'. על כך אומר הכתוב: תדע לך, לא כל יום הוא אותו דבר. "אנכי נתן לפניכם היום בְּרָכָה". היום – ברכה, אך מחר מי יודע מה יהיה? הקדוש ברוך הוא יכול לסובב את הדברים: ממונו יישאר, אך שכלו יילך ממנו. מה יעשה בכל הכסף? לא שווה כלום! הוא יכול להפוך אותו לחולה חס ושלום, ואז כל הממון וכל מה שיש לו אינו שווה מאומה. מצד שני, יש אדם שמזלו ביש, מסכן, והכל לא הולך לו: אשתו קשה, בית אין לו והוא נע ונד בשכירות ממקום למקום, ואנשים עושים לו מוות. אדם כזה עלול להתייאש ולומר: "מה אני צריך את החיים האלה?". אומרים לו: לא! אל תתייאש. היום קללה, אך מחר הכל יכול להתהפך לטובה! אשר על כן, אדם שיש לו הכל צריך לדעת כי היום ברכה אך למחר ייתכן שינוי, מזל אחר, יום אחר – זהו עולם משתנה. כפי שאומר רבי יוסף חיים: 'רק היום בידך, מחר אינך יודע מה ילד יום'. הגאון מוילנה (הגרא) כותב על הפסוק "כָּל הַמִּצְוָה אֲשֶׁר אֲנִי מִצְוֶה הַיּוֹם תִּשְׁמְרוּן לַעֲשׂוֹת" (דברים ח, א): מה פשר המילה "היום"? חשוב רק על היום! יש רק את היום הזה, ואין לאדם אלא יומו. עוד אומר הגרא, שעל האדם לחשוב כאילו אין עוד יהודי בעולם מלבדו, ואם הוא מתעצל, העולם חרב, ואם הוא לומד, מתפלל ומתקן – הוא מעמיד את כל העולם.

חז"ל – כיצד אמרו רבותינו? "מי שטרח בערב שבת – יאכל בשבת" (עבודה זרה ג, א). חודש אלול הוא החודש השישי (כשמונים מניסן: ניסן, אייר, סיון, תמוז, אב, אלול). הוא נקרא "ערב שבת". לפי מה שאדם טורח בחודש אלול, כך יהיה לו בשבת – שהוא החודש השביעי, חודש 'תשרי'. בראש השנה קוצבים לאדם את כל מצבו לשנה החדשה. מי שטרח בערב שבת,

בחוּדש אלול, יקבל בשבת – בחודש תשרי – ויהיה לו מה לאכול. אך אם אדם לא טרח, מאיפה יהיה לו? סופר על אדמו"ר אחד שהלך עם חסידיו בימי הפגרה. כשהגיעו למקום מסוים, שמעו חקלאי אומר לפועלו: "אם תעבוד היטב, האדמה תיתן לנו יבול יפה. אם תעבוד טוב ותזרע כראוי, נפיק יבול נאה וזו תהיה הפרנסה לכל השנה. עכשיו זה זמן הזריעה, ואחר כך יבוא זמן הקציר. מה שאדם זורע – הוא קוצר. אם לא זרעת – לא קצרת". אמר הרבי לחסידיו: "שמעתם מה שהוא אומר? עכשיו זה זמן השוק, חודש אלול, זמן הזריעה! אדם שטורח בערב שבת – יהיה לו מה לאכול בתשרי. אם עכשיו אדם לא טורח, מה יאכל אחר כך?". כמו אצל בעלי מלאכה: אדם שטורח ועובד – משתכר ואוכל, ואם לא – אין לו מה לאכול. וכמו שנאמר: "כִּי לֹא עַל הַלֶּחֶם לִבְדּוֹ יִחְיֶה הָאָדָם כִּי עַל כָּל מוֹצֵא פִי ה' יִחְיֶה הָאָדָם" (דברים ח, ג). לכן, בימים אלו צריך האדם לעשות חשבון נפש נוקב.

הפסוק 187... מעשה באב אחד שנתן לבנו מתנה – טבעת, וחקק עליה את המילים: "**גם זה יעבור**". ציווה האב על בנו: "כל יום תסתכל על הטבעת הזו. כשטוב לך והכל זורם למישרין – אל תתגאה, תזכור שגם זה יעבור, ואם לא תתנהג כראוי זה עלול להיעלם. וכשקשה לך ורע לך – תסתכל בה ותדע שגם זה יעבור והרע יחלוף ויבוא הטוב". מכאן, שאין לאדם להתגאות ואין לו גם להתיימש, אלא לדעת שהכל עובר. כדברי רבותינו: "אפילו חרב חדה מונחת על צווארו של אדם – אל יתיימש מן הרחמים" (ברכות י, א). לכך נכתב "רָאֵה" בלשון יחיד, ואילו "לִפְנֵיכֶם" בלשון רבים. ללמדך שכל יחיד ויחיד יכול לתקן את הצינור. "**צינור**" הוא אותיות "**רצון**". לעולם יראה אדם את עצמו כאילו הוא חציו חייב וחציו זכאי, וכן את כל העולם כולו חציו חייב וחציו זכאי. עשה מצווה אחת – הכריע את עצמו ואת כל העולם כולו לכף זכות; עבר עבירה אחת – הכריע את עצמו ואת כל העולם כולו לכף חובה (קידושין מ, ב).

"אֵין אִתְּךָ אֵל אֲלֵהֶם" (דברים יד, א). מעשיכם משפיעים למעלה: אם עושים טוב – גורמים טוב, ואם חלילה לא – גורמים בהתאם. הדבר דומה לשמש הזורחת: אם תזרח השמש על הביצה – הביצה תתקשה; אך אם תזרח השמש על הקרח – הוא יופשר למים. תוצאה הפוכה מאותו מקור! השמש יכולה לבשל את הביצה ויכולה להמיס את הקרח – הכל לפי ההכנה של הכלי. כך הקדוש ברוך הוא מנהיג את העולם בחסד, אך האדם בבחירתו מחליט מה להמשיך על עצמו: לפעמים הוא ממשיך חסדים, ולפעמים, חס ושלום, להפך.

והפסוק 188... סיפר לי אדם אחד שנסע במוניתו ונפצע בתאונת דרכים. מתוך צער רב אמר: "חבל שלקחתי את האוטו הזה", והיה בוכה הרבה. אמרתי לו: "תבטח בקדוש ברוך הוא, הכל לטובה". כשיצא מבית החולים, סיפר שהרופאים אמרו לו: "טוב שנבדקת בעקבות התאונה, כי גילינו אצלך מחלה סמויה שמסוכנת לאדם, וכעת אפשר להתגבר עליה ולרפא אותה. אם לא היית מגיע לבית החולים, לא היית יודע על כך, והיית עלול למות תוך מספר ימים". הנה כי כן, התאונה שבגללה הגיע לבית החולים הייתה לטובה. **כך היה גם אצל יעקב אבינו כשנתבקש ללכת לבית לבן**. יעקב חשב: "אני יושב ולומד תורה ומקיים מצוות, ועכשיו אומרים לי ללכת לבית לבן ואחר כך למצרים?". בא לבית אל, ואמר לו הקדוש ברוך הוא: "תדע לך, אלו מעלות הסולם. בכל מקום שאתה הולך יש לך עבודה. בבית לבן יש ניצוצי קדושה התלויים בך ועליך לתקן אותם. עליך להתגבר במקום הקליפה הקשה ביותר ולחלץ משם את הקדושה". ישנם דברים שאדם אוכל פירותיהם בעולם הזה והקין קיימת לו לעולם הבא (פאה א, א). הפירות הם הברכה שנאמרה בפסוק "**רָאֵה אֲנִי נִתֵּן לִפְנֵיכֶם הַיּוֹם בְּרָכָה**". הברכה היא הפירות שאדם נהנה מהם בעולם הזה – עסקיו מצליחים והוא נהנה מהפירות, והקין שמורה לו לעולם הבא. אור החיים אומר: משה רבנו חושש היה שמא יראו הדברים כאילו הוא מקלל את עם ישראל. אמר להם: "אני לא מקלל אתכם. הקדוש ברוך הוא אומר: '**אֲנִי נִתֵּן לִפְנֵיכֶם הַיּוֹם בְּרָכָה וְקָלָה**'. אני אבא שלכם, ואבא עושה רק טוב. אני רק מציג לפניכם את הדרכים – וּבְחֶרֶת בְּיָמֵי' (דברים ל, יט), תבחרו בטוב!".

אומר הקדוש ברוך הוא: "פתחו לי פתח כפתחו של מחט, ואני אפתח לכם פתח כפתחו של אולם" (שיר השירים רבה ה, ב). עשה פתח קטן, שיהיה פתח של קיימא. זכית להניח תפילין? להתפלל? תשמח והודה על כך! לאט לאט ובחכמה יצעד האדם, מתוך אושר על שהוא עושה רצון קונו.

על כן נאמר: "עַל כֵּן יֹאמְרוּ הַמַּשְׁלִים בְּאֵז חֲשָׁבוֹן" (במדבר כא, כז) – אלו המושלים ביצרם, שצריכים בכל לילה לעשות חשבון נפש. בחודש אלול נדרש האדם להתבונן במעשיו: מתי קם? כיצד התפלל? האם שמר על לשונו? כשאדם עושה חשבון נפש מדי לילה, הוא מתקן את מעשיו.

בזוהר הקדוש (חלק א, רכא ע"ב) נאמר: עד שאין האדם שוכב לישון, עליו להתבונן בכל המעשים שעשה באותו היום, וישוב מהם בתשובה ויבקש רחמים. מדוע דווקא בשעה זו? לפי שבשעה שהאדם ישן, הנשמה עולה למעלה, ואם מקדים ומתוודה על חטאיו – מוחלים לו.